

Konzultantský posudek na diplomovou práci Jitky Kolářové

Předkládaná diplomová práce si dle mého soudu zaslouhuje vysoké ohodnocení takřka ve všech posuzovatelných aspektech. Na počátku si autorka zvolila velmi vhodně téma, když se zaměřila na oblast pro mediální studia vlastní a přitom doposud neprávem do značné míry opomíjenou. Prokázala schopnost dosavadní dostupnou literaturu nejen vyhledat (a to i mimo český prostor), ale i pochopit a aktivně s ní pracovat. Při následném přesunu na empirické pole dobře zvolila objekt zájmu, navrhla odpovídající metody a případně je aplikovala. Přestože při tvorbě práce postupovala velmi samostatně, nerezignovala na možnosti nabízené institutem konzultanta a případným doporučením nejen naslouchala, ale do textu je (dle vlastního uvážení) zapracovávala. Oproti předchozím pracovní verzím je výsledkem text uzrálý, fundovaný, objevný a čtivý, text, který požadavkům na diplomovou práci kladeným nejen odpovídá, ale v mnoha směrech je i převyšuje.

Jelikož však žánr posudku vyžaduje po autorovi i něco jiného než samou chválu, nezbyde než se o něco podobného na následujících řádcích pokusit. Necháme-li stranou několik gramatických a stylistických chyb či neobratností, vzhledem k celku vskutku marginálních („v souladu s cíly“ na str. 15, „tedy vznikla je varianta“ na str. 18, „podobná těm aplikovatelných“ na str. 16), pak mne předkládaný text stimuluje k úvahám ve dvou vzájemně provázaných oblastech. Úvahám, které by spíše než ke zpochybnování hodnoty předkládané diplomové práce mohly navést autorku k plastičtějšímu pohledu na zpracovávané téma, pakliže by se mu chtěla věnovat i v budoucnosti.

První oblast nebude pro autorku žádným překvapením, již v průběhu konzultací jsem ji varoval, že nakládání s pojmem mainstream („mainstreamová média) by v textech mediálních studií mělo být uvážlivější než v textech z jiných oblastí. Autorka sice mou výhradu na str. 10 registruje a pokouší se o vypořádání s ní (mainstreamová média mají být ta klasická, přesný protiklad médií alternativních), přesto toto označení užívá velmi často a v tak různých významech, že mě pochybností nezbavila. Mainstream v médiích vztahuje tu k podmínkám produkce, jindy je užívá pro hodnocení mediálních obsahů. Texty z Ostravakova blogu označuje za alternativu, tytéž texty vytištěné knižně jsou jí mainstreamem (str. 21). Následně pak (v rozporu) tvrdí, že v „mainstreamových médiích nejsou obyčejní lidé“ (str. 35). Kdybychom příklad s Ostravakem vztáhli na Chomského přednášku, odvysílanou v České televizi, jak se to slučuje s autorčiným tvrzením, že „některé hlasy, fakta a pohledy v mainstreamových médiích nejsou“ (str. ?)? Diplomantka v práci zmiňuje svou zkušenost s tvorbou alternativních médií, proto snad mohu v posudku operovat zkušeností svou – dvouměsíčník Konfrontace byl podle autorky alternativním, nebo mainstreamovým médiem? Jestliže alternativním, jak se slučuje s řadou definic v práci („alternativní média jsou charakterizována způsobem produkce“, str. 34), když v redakci fungovala hierarchie, autority, šéfredaktor? Byla tedy „nejkvalitnější tiskovina, kterou novodobé anarchistické hnutí vydávalo“ (Tomek, Slačálek:-) vlastně médiem mainstreamovým? Anebo je to trošku složitější (minimálně rozpor produkce a obsah) a s označením mainstreamové médium by se (minimálně v mediálních studiích) mělo šetřit?

Prostě mi přijde, že autorka často používá tento výraz nejasně, pro přílišné paušalizování, vždy pro označení (domnělé) negativity („mainstreamová fascinace bohatstvím, mocí a luxusem“), což korunuje např. autorčino oxymoronní povzdechnutí, že „pozornost alternativním médiím pozornost médiím mainstreamovým nikdy plně nevytlačí“ (str.28).

Z výše uvedeného je zřejmé, že na vytyčené binární opozici mainstream-alternativa se autorka staví bezvýhradně na stranu alternativy. Nic proti tomu (ba sláva!), ale hodnotu a dopad její argumentace snižuje právě ono černobílé (a jak vidno, někdy snadno napadnutelné) vidění problému. Hodnotově zatížené operování „mainstreamem“ však není jediný případ

tohoto černobílého, naivního a schematického vidění: autorka samovolně přejímá řadu „alternativních“ označení a konceptů a ty pak vydává buď za „vědecky neutrální“, nebo nezpochybnitelně „pozitivní“, aniž by kriticky vnímala například to, že vznikly jako (sebe)propagační a sebeosmyslňující výrazy společenských alternativ. Např. „prefigurativní politika“ není dle mě nic jiného než honosně znějící označení pro každé každodenní jednání souladné s ideály jednajícího (např. rasista běžně znepřijemňující život lidem jiné barvy pleti taky jedná prefigurativně). Obdobně „DIY kultura“ a ještě lépe její složka „dumpster diving“. I když chápu a částečně souhlasím s tím, co autorka vidí na prohrabávání popelnic pozitivního, neměla by ona naopak zase vnímat a minimálně zmínit, ne-li primárně chápat život z odpadků jako velký sociální problém? Tedy nikoliv jen oslavovat, ale i problematizovat? Život z odpadků jiných dle mě nemůže být jen známkou „nezávislosti a soběstačnosti“. A jen s malou nadsázkou – když v téže kapitole autorka zmiňuje společenskou realitu v Československu před rokem 1989 („v totalitním státě“) a pakliže přijmeme (nijak odvážnou hypotézu), že před rokem 1989 byli lidé nuceni se hrabat a žít z odpadků méně než dnes, je snad dnešní stav podle autorky „lepší“? DIY kultura je jistě mimo- či přímo antitržní, ale nemůže být někdy i asociální (jak by ostatně svědčil i překlad: „udělej si sám“... a jeho do důsledku dovedená interpretace: „a na ostatní se neohlížej“)? A co třeba elitářská – opravdu si všichni, kdož si oblečení nešíjí sami, nevyhrabávají z popelnic či secondhandových „hrabáren“, zaslouží označení „věšáky na masové produkty“? I nákup je krativní činnost při výběru a kombinaci a také se jím dosahuje jedinečnosti...

K autorčíným (bezděčným) předpojatostem ještě jedna poznámka – v úvodu uvádí svůj postoj ke konstrukci rodu v českém jazyce a deklaruje záměr neužívat generické maskulinum. A skutečně - tam, kde se jedná o osoby a aktéry pozitivní či neutrální, autorka důsledně uvádí obě genderové varianty (editor/-ka, čtenář/-ka, aktivist(k)a). Jestliže však má jít o označení negativní, najednou si s generickým maskulinem vystačí („redakce nemá žádné šéfy“ na str. 94; kde zůstaly „šéfky“?)

Nevím, jestli byla moje konzultantská pomoc neocenitelná, jak autorka píše v úvodu, ale každopádně děkuji a doufám, že i tyto výhrady mají pro autorku nějakou cenu. Pro zkušební komisi totiž ne. Tu odkazuji na úvodní mnohochvalný odstavec a doplňuji jej doporučením na navržení DP k pochvale děkana.

PhDr. Jan Křeček, Ph.D.